

PRITARTA

Jurbarko rajono savivaldybės tarybos

2024 m. vasario 29 d. sprendimu Nr. T2-55

JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBĖS NARKOTIKŲ KONTROLĖS KOMISIJOS 2023 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

Jurbarko rajono savivaldybės Narkotikų kontrolės komisija (toliau – Komisija) yra nuolatinė komisija, koordinuojanti narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos veiksmus Jurbarko rajono savivaldybės (toliau – Savivaldybė) teritorijoje. Komisija sudaroma Savivaldybės tarybos sprendimu trejiems metams iš 11 narių, Savivaldybės ir valstybės institucijų bei įstaigų pasiūlytų atstovų. Komisijos veiklos forma – posėdžiai. Komisija kartą per metus už savo veiklą atsiskaito Savivaldybės tarybai.

Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2023 m. sausio 26 d. sprendimu Nr. T2-2 „Dėl Jurbarko rajono savivaldybės Narkotikų kontrolės komisijos 2022 metų veiklos ataskaitos“ buvo pritarta Komisijos 2022 metų veiklos ataskaitai.

Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 25 d. sprendimu Nr. T2-143 „Dėl Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2014 m. rugsėjo 25 d. sprendimo Nr. T2-222 „Dėl Jurbarko rajono savivaldybės Narkotikų kontrolės komisijos sudėties pakeitimo ir nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ buvo naujai išdėstyta sprendimo preambulė, patikslintas Komisijos nuostatų 8 punktas bei Komisijos nuostatai papildyti 2 naujais punktais – 17 ir 18:

„8. Komisija sudaroma iš 11 narių Savivaldybės ir valstybės institucijų bei įstaigų pasiūlytų atstovų. Komisijos nariai yra sveikatos, švietimo, socialinių įstaigų, Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos, savivaldybės švietimo padalinių, policijos, nevyriausybinių organizacijų ar institucijos, galinčios atlikti narkotikų kontrolę, organizuoti gydymą, reabilitaciją, vykdyti narkomanijos prevenciją bendruomenėje, atstovai, taip pat kiti specialistai.“;

„17. Komisijos posėdžiai gali vykti kontaktiniu, nuotoliniu arba mišriu būdu realiuoju laiku elektroninių ryšių priemonėmis. Sprendimą organizuoti posėdį nuotoliniu būdu arba mišriuoju būdu priima Komisijos pirmininkas savo iniciatyva arba gavęs Komisijos nario prašymą dalyvauti posėdyje nuotoliniu būdu. Apie priimtą sprendimą organizuoti Komisijos posėdį nuotoliniu būdu arba mišriuoju būdu, nedelsiant elektroninių ryšių priemonėmis turi būti pranešta Komisijos nariams ir kitiems posėdžio dalyviams. Mišriuoju būdu organizuojamame posėdyje kiti komisijos nariai ir kiti posėdžio dalyviai savo pasirinkimu gali dalyvauti nuotoliniu būdu arba atvykę į Komisijos posėdį kontaktiniu būdu. Komisijos posėdžiai nuotoliniu būdu ar mišriu būdu vykti negali, jeigu tam raštu prieštarauja daugiau kaip pusė visų Komisijos narių.

18. Komisija dirba visuomeniniais pagrindais. Už veiklą Komisijoje jos nariams neatlyginama.“.

Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 25 d. sprendimu Nr. T2-144 „Dėl Jurbarko rajono savivaldybės tarybos 2022 m. gegužės 26 d. sprendimo Nr. T2-123 „Dėl Jurbarko rajono savivaldybės Narkotikų kontrolės komisijos sudarymo“ pakeitimo“ buvo naujai išdėstyta sprendimo preambulė, patikslintos Komisijos pirmininko pareigos.

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas (toliau – Departamentas), įgyvendindamas iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamą projektą Nr. 10.1.4-ESFA-V-921-02-0002 „Daugiafunkcinio konsultavimo modelio ūkio subjektams, vykdančioms veiklas, susijusias su narkotikų prekursoriais, tabako, alkoholio gaminiais, sukūrimas“, yra sukūręs Daugiafunkcinio konsultavimo modelį. Departamento sukurtas Daugiafunkcinio konsultavimo modelis nuolatos viešinamas Jurbarko rajono savivaldybės interneto svetainės skyrelio „Verslas“ dalyje „Leidimai, licencijos“. Konsultavimo modeliu <https://medis.ntakd.lt/> gali naudotis Savivaldybės administracijos specialistai ir kiti svetainės lankytojai, kuriems reikalinga naujausia, aktuali informacija, susijusi su alkoholio produktų, tabako gaminių, elektroninių cigarečių, narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekursorių veiklos priežiūra ir licencijavimu.

Departamento sukurta konsultavimo platforma yra informatyvi, patogu ir paprasta ja naudotis. Galimybė naudotis šiuo konsultavimo modeliu yra prieinama visiems asmenims pagal poreikį.

2023 m. Departamentas teikė informaciją Savivaldybei dėl parengtų teisės aktų projektų, su kuriais buvo supažindinami Komisijos nariai.

Savivaldybės administracija raštu pateikė informaciją Lietuvos savivaldybių asociacijai į Lietuvos Respublikos Seimo rašte „Dėl narkotinių medžiagų paplitimo testavimo ugdymo įstaigose“ pateiktus klausimus:

„1. Ar Jūsų savivaldybėje esančiose ugdymo įstaigose buvo atliktas / planuojamas atlikti aplinkos paviršių testavimas dėl narkotinių medžiagų pėdsakų? Jeigu tyrimas buvo atliktas, kur galima susipažinti su gautais rezultatais?“

Jurbarko rajono savivaldybės teritorijoje esančiose ugdymo įstaigose nebuvo atliktas aplinkos paviršių testavimas dėl narkotinių medžiagų pėdsakų, nes ši taikoma priemonė visuomenėje kelia daug prieštaravimų. Aplinkos testavimas mokyklose, kaip rodo moksliniai tyrimai ir išvalgos, nesumažina narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo paplitimo tarp moksleivių. **Svarbu pabrėžti, kad atliekamas aplinkos testavimas parodo ne vartojimo faktą, o narkotinių ar psichotropinių medžiagų pėdsakų aptikimą patalpose, kuriose testavimas buvo atliktas.** Dauguma narkotinių medžiagų pagal savo kilmę ir formą, išorės požymius yra birios, našios, lengvai pasiskleidžiančios aplinkoje, todėl šių medžiagų mikrodalelės gali patekti ant įvairių objektų, pavyzdžiui, palangių, durų rankenų, stalų ir kt. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, jog dalelės aplinkoje gali pernešti ir narkotinių ar psichotropinių medžiagų nevartojantys asmenys. Narkotinių medžiagų dalelės gali prikibti prie rūbų autobuse, liečiantis prie turėklų ir kt. Kitų prevencinių priemonių, tokių kaip šunų pasitelkimas ieškant narkotinių medžiagų, neprisideda prie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo mažinimo ir mokinių sveikos gyvensenos skatinimo. Neverta švaistyti ribotų išteklių ir laiko neveiksmingoms veikloms.

Siūlome pastangas ir dėmesį nukreipti ne į papildomą mokyklos aplinkos tikrinimą, o į prevencinių priemonių, psichologinės pagalbos mokiniams organizavimą, struktūruotų pamokų ir užsiėmimų darbo grupėse vedimą bei bendrų interaktyvių metodų taikymą, vieningų algoritimų sukūrimą, vykdamt psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją mokyklose.

2. Ar savivaldybės ugdymo įstaigos buvo informuotos apie galimybę atlikti paviršių testavimą dėl narkotinių medžiagų pėdsakų nustatymo? Jeigu taip, kiek ugdymo įstaigų išreiškė poreikį šį tyrimą atlikti?“

Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras informavo, kad Jurbarko rajono ugdymo įstaigose nebuvo atliktas ir ateityje neplanuojamas atlikti aplinkos paviršių testavimas dėl narkotinių medžiagų pėdsakų nustatymo. Ugdymo įstaigos neišreiškė poreikio dėl šio tyrimo atlikimo. Priežastys nurodytos pirmo klausimo atsakyme.“

2023 m. Departamentas parengė metodinių rekomendacijų leidinį – „Psichoaktyviosios medžiagos ir mokykla: prevencijos ir intervencijos gairės“. Šios metodinės rekomendacijos skirtos mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo ir pirminio profesinio mokymo programas, bendruomenėms, siekiant puoselėti mokinių sveikatą, ugdyti sveiką gyvenimo būdą bei užtikrinti saugumą ir socialinę gerovę. Vaikams ir paaugliams svarbiausios aplinkos yra šeima ir mokykla, todėl tai yra vienos iš palankiausių aplinkų taikyti įvairias psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencines priemones. Kaip rodo praktika, baudimai, bauginimai nėra efektyvu. Veiksminga: interaktyvūs metodai, struktūruotos pamokos arba užsiėmimai ir darbas grupėse. Mokyklos sprendžia šią problemą kartu su mokinių tėvais, organizuoja tėvų švietimą psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos klausimais, skatinti dalyvauti prevencinėje mokyklos veikloje. Šioje situacijoje taip pat yra labai svarbus bendradarbiavimas su tėvais. Tėvai taip pat turi domėtis, kaip jų vaikas leidžia laiką internetinėje erdvėje. Jie gali daugiau dėmesio skirti stebint, ką vaikai perka el. parduotuvėse (per el. bankininkystę) ir pan., kokiose internetinėse svetainėse leidžiamas laikas. Mokyklos naudojami Departamento parengtomis metodinėmis rekomendacijomis „Psichoaktyviosios medžiagos ir mokykla: prevencijos ir intervencijos gairės“. Su rekomendacijomis buvo supažindinti Komisijos

nariai, švietimo įstaigos bei jų bendruomenės nariai, Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro specialistai.

Departamentui yra svarbus glaudus bendradarbiavimas su savivaldybėmis, siekiant stiprinti ir efektyvinti savivaldybių Narkotikų kontrolės komisijos (toliau – NKK) veiklą. Departamentas 2023 metais organizavo mokymus, siekdamas tobulinti NKK narių kompetencijas psichoaktyviųjų medžiagų kontrolės ir jų vartojimo prevencijos klausimais, pasidalindamas gerąja darbo patirtimi, padėdamas spręsti savivaldybėms aktualius klausimus. Komisijos nariai dalyvavo nuotoliniuose mokymuose „Psichoaktyviųjų medžiagų prevencija: ką galime padaryti geriau?“, „Elektroninės cigaretės: ar teisingai vertiname žalą?“, „Naujos psichoaktyvios medžiagos: ką apie jas žinome?“, Nacionalinės sveikatos tarybos organizuotame nuotoliniame posėdyje „Dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, prieinamumo mažinimo“. Departamentas po įvykusių mokymų persiuntė mokymų medžiagą, kuria buvo pasidalinta su Komisijos nariais, rajono ugdymo įstaigomis, Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro specialistais, Jurbarko rajono vaikų globos namais „Skalvija“.

Reaguodama į vis dažniau gaunamą informaciją apie mokyklose, mokinių tarpe itin sparčiai plintantį elektroninių cigarečių su neaiškios kilmės užpildais, keliančiais pavojų vaikų sveikatai ir gyvybei, vartojimą, 2023 m. gegužės 17 d. Savivaldybės administracijos direktorė Rūta Vančienė iniciavo Jurbarko rajono savivaldybės Narkotikų kontrolės komisijos posėdį, į kurį pakvietė Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento Prevencijos koordinavimo skyriaus vyriausiasis specialistes Robertą Arbačiauskaitę ir Anetą Abromavičiūtę. Taip pat posėdyje dalyvavo ir Jurbarko rajono savivaldybės meras Skirmantas Mockevičius, Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėja Aušra Baliukynaitė, šioje Komisijoje dirbantys švietimo įstaigų ir visuomenės sveikatos biuro vadovai, policijos, vaiko teisių apsaugos tarnybos atstovai ir Savivaldybės administracijos darbuotojai. Vienas iš pagrindinių šio posėdžio darbotvarkės klausimų – rasti būdų, kaip užkirsti kelią psichoaktyviųjų medžiagų vartojimui Jurbarko rajono ugdymo įstaigose prevencinėmis priemonėmis. Departamento specialistės kalbėjo apie metodines rekomendacijas dėl prevencijos ir intervencijos vykdymo, siekiant puoselėti mokinių sveikatą, ugdyti sveiką gyvenimo būdą, užtikrinant vaikų saugumą ir socialinę gerovę. Diskusijos metu didelis dėmesys buvo skirtas situacijų valdymui, įvykus psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, turėjimo su savimi ar platinimo atvejams mokyklose, pagalbos priemonės jauniems asmenims, eksperimentuojantiems ir dar nereguliariai vartojantiems psichoaktyviasias medžiagas bei tinkamą mokyklos bendruomenės informavimą, nustačius psichotropinių medžiagų vartojimo ar turėjimo atvejus. Posėdžio metu buvo priimtas sprendimas Savivaldybės mero potvarkiu sudaryti darbo grupę algoritmų dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos Jurbarko rajono ugdymo įstaigose parengimui. Sudarytos darbo grupės nariai parengė Jurbarko rajono ugdymo įstaigų darbuotojų veiksmų, įtarus mokinį vartojus narkotines, psichotropines, kitas psichiką veikiančias medžiagas, organizavimo tvarkos aprašą (toliau – Aprašas), kuris buvo patvirtintas Savivaldybės mero potvarkiu. Aprašas kartu su priedu „Ugdymo įstaigų darbuotojų veiksmų, įtarus mokinį vartojus narkotines, psichotropines, kitas psichiką veikiančias medžiagas, tvarka“ reglamentuoja mokinių, vartojančių narkotines, psichotropines, kitas psichiką veikiančias medžiagas, nustatymo organizavimą ugdymo įstaigose. Mokinių, vartojančių narkotines, psichotropines, kitas psichiką veikiančias medžiagas, nustatymo tikslas – siekti kuo anksčiau nustatyti ir motyvuoti mokinius atsisakyti žalingų įpročių, laiku suteikti kompleksinę psichologinę, medicininę ar kitą pagalbą mokiniui ir šeimai, išvengti neigiamų medicininių, ekonominių, socialinių ir teisinių padarinių, susijusių su narkotinių, psichotropinių, kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimu.

Departamentas – atviras bendradarbiavimui ir bendrų sprendimų paieškai, nuosekliai įgyvendinant mokslu grįstas priemones ir reaguojant į naujai kylančias grėsmes ir poreikius savivaldybėse. 2023 m. buvo pateikta informacija dėl Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų (toliau – Darbotvarkė) – strateginio planavimo dokumento, kuriame numatomi ilgalaikiai valstybės strateginis ir kiti tikslai, uždaviniai, uždavinių įgyvendinimo kryptys, poveikio rodikliai, kuriais

siekama taikyti sveikata grįstą požiūrį į psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą bei padėti žmonėms saugoti ar atkurti savo sveikatą, gerovę ir gyvenimo kokybę. Darbotvarkės paskirtis – nustatyti ilgalaikės, subalansuotos valstybės politikos tikslus, uždavinius ir jų įgyvendinimo kryptis bei poveikio rodiklius, kurie padėtų mažinti narkotikų, tabako ir alkoholio paklausą, pasiūlą bei žalą asmeniui, visuomenei ir valstybei. Strateginis Darbotvarkės tikslas – sukurti sveikesnę ir saugesnę visuomenę, kurioje kiekvienam žmogui siekiama padėti išvengti alkoholio, tabako ir narkotikų daromos žalos ar ją sumažinti, taip pat sudaromos galimybės rūpintis savo, šeimos ar bendruomenės narių sveikata, socialine ir ekonomine gerove.

2023 m. Komisija į posėdžius rinkosi 2 kartus. Posėdžių metu buvo aptariama: 2023 m. Komisijos veiklos plano vykdymas, Komisijos nuostatų ir Komisijos narių pareigų patikslinimo klausimai, 2024 m. Komisijos veiklos plano sudarymas.

Marijampolės apskrities vyriausiasis policijos komisariato Jurbarko rajono policijos komisariatas (toliau – Jurbarko rajono PK) vykdo kovą bei prevenciją su nelegalia narkotinių medžiagų rinka. 2023 m. Jurbarko rajono PK už narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimą be gydytojo paskyrimo (LR ANK 71 str.) surašė 7 asmenims administracinio nusižengimo protokolus, iš jų 3 nepilnamečiams asmenims (2022 m. – 3 nepilnamečiams asmenims), už alkoholinių gėrimų gėrimą viešose vietose arba neblaivaus asmens pasirodymą viešoje vietoje (LR ANK 484 str.) surašė 72 administracinio nusižengimo protokolus (2022 m. – 89), už alkoholinių gėrimų vartojimą ar turėjimą, kai tai daro jaunesni negu dvidešimties metų asmenys (LR ANK 485 str.), surašė 40 administracinio nusižengimo protokolų (2022 m. – 55), už Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatyme nustatytas tabako gaminių ar susijusių gaminių vartojimo ar jų turėjimo ribojimo pažeidimą (LR ANK 492 str.) surašė 18 administracinio nusižengimo protokolų (2022 m. – 8). Per 2023 m. pradėta 14 ikiteisminių tyrimų (2022 m. – 18): pagal LR BK 259 straipsnį „Neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis be tikslo jas platinti“ – 12 (2022 m. – 12); pagal LR BK 260 straipsnį „Neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, turint tikslą jas platinti arba neteisėtas disponavimas labai dideliu narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekiu“ – 2 (2022 m. – 5), pagal LR BK 265 str. Neteisėtas aguonų ir kanapių auginimas – 1 (2022 m. – 1). Pagal LR ANK 422 straipsnį – transporto priemonių vairavimas, kai tai daro neblaivūs arba apsvaigę nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vairuotojai – pradėta 115 administracinių teisenų (2022 m. – 98).

Per 2023 m. Jurbarko rajono PK Veiklos skyriaus vyresnioji tyrėja (bendruomenės pareigūnė), Komisijos narė Simona Laurinaitienė lankėsi rajono mokymo įstaigose ir skaitė paskaitas apie nepilnamečių teisinę atsakomybę (skaitytos 27 paskaitos). Kartu su jaunaisiais policijos rėmėjais buvo lankytasi bendruomenėse ir supažindinta su priklausomybių žala organizmui ir gresiančia teisine atsakomybe. Taip pat kartu su jaunaisiais policijos rėmėjais buvo vykdomas projektas „Kartu mes stipresni 2“, kurį finansavo Jurbarko rajono savivaldybės administracija iš Jaunimo organizacijų ir neformalių jaunimo grupių teikiamų socialinių ir pilietinių iniciatyvų projektų lėšų. Projekto metu be kitų prevencinių veiklų jaunieji policijos rėmėjai kartu su Šakių rajono PK jaunaisiais policijos rėmėjais dalyvavo edukacinėje išvykoje į Vilnių ir Kernavę, parodydami, jog laiką galima leisti sveikai, aktyviai ir prasmingai, o ne renkantis žalingus įpročius.

2023 m. Jurbarko rajono PK įgyvendino sveikatinimo projektą „Mūsų svajonių vasara 2“, kuris buvo skirtas 14–18 metų jaunuoliams. Projekto vadovė Jurbarko rajono PK Veiklos skyriaus vyresnioji tyrėja (bendruomenės pareigūnė), Komisijos narė Simona Laurinaitienė. Liepos 17–21 d. Skirsnemunės k., Skirsnemunės sen., Jurbarko r., buvo organizuota penkių dienų dienos stovykla, kurioje dalyvavo 30 vaikų. Stovykloje vaikai buvo užimti veiklomis, kurios ugdė jų fizinį aktyvumą (sportinės rungtys), kūrybiškumą (tam tikros užduotys, proto mūšio žaidimai), sveiką gyvenimą (susitikimai su sporto trenere, fizinio ugdymo mokytoju). Taip pat stovyklos metu buvo formuojami vaikų socialiniai įgūdžiai: buvo suteiktos teorinės žinios, vyko praktiniai mokymai kaip suteikti pirmąją pagalbą, atsitikus nelaimingam atsitikimui, kaip gesinti gaisrą, priklausomai nuo jo kilmės ir kt. Besibaigiant stovyklai, 2 jaunuoliai išreiškė norą tapti jaunaisiais policijos rėmėjais.

VšĮ Jurbarko rajono PSPC psichikos sveikatos skyriuje (toliau – Psichikos sveikatos skyrius) dirba specialistų komanda, kuri teikia paslaugas psichoaktyvias medžiagas žalingai vartojantiems ir priklausomybės sutrikimų turintiems asmenims. Minėtas paslaugas teikia gydytojas psichiatras, psichologas, socialinis darbuotojas bei slaugytojas. Priklausomybės gydymas yra ypatingai jautri problema, nes pirmiausia tai nenoras pripažinti, kad sergama priklausomybe ir reikalingas gydymas. Planuojant asmenų, priklausomų nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, gydymo priemones atsižvelgiama į tai, kad visi priklausomi žmonės turi skirtingų poreikių ir gyvena labai įvairiomis gyvenimo sąlygomis. Dėl šių priežasčių teikiamos paslaugos turi būti priimtinos kiekvienam asmeniui. Priklausomi asmenys dažniausiai turi psichikos sutrikimų, darbo, sveikatos ir socialinių problemų, kurios apsunkina jų priklausomybės gydymą, o tai gali dar labiau komplikuoti pagalbos suteikimo procesą.

Organizuojant priklausomo nuo psichoaktyviųjų medžiagų asmens gydymą ir pagalbą, atsižvelgiama į jo motyvaciją, medicininės bei socialinės pagalbos prieinamumą ir kt. Gydymas daug efektyvesnis, kai šiame procese dalyvauja šeimos nariai. Didelis dėmesys paciento šeimai ir jo artimiesiems turi būti skiriamas dėl to, nes šeimos nariai ir artimieji vaidina didelį vaidmenį paciento sveikimo procese. Todėl, kiek įmanoma, skatinami šeimos nariai aktyviai dalyvauti paciento gydymo ir sveikimo procese. Kad šeimos nariai galėtų psichologiškai palaikyti sveikstantįjį, priimti jo pasikeitusį elgesį, paciento šeimos nariams suteikiama informacija apie gydymo eigą, atkryčio galimybę.

Informacija apie priklausomybės ligomis sergančius asmenis, kurie 2023 m. lankėsi VšĮ Jurbarko rajono PSPC psichikos sveikatos skyriuje:

- priklausomybe nuo alkoholio vartojimo sergantys pacientai – 101 (nuo metų pradžios apsilankė – 101);
- priklausomybe nuo kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo sergantys pacientai – 2 (nuo metų pradžios apsilankė – 2);
- išrašytų siuntimų į priklausomybės ligų stacionarius skyrius – 4.

Individualus gydymas taikomas tęstinai bei koreguojamas atsižvelgiant į besikeičiančius asmens poreikius. Pagal aplinkybes pacientai siunčiami į priklausomybės centrus, taip pat yra rekomenduota Minesotos programa. Teikiamos paslaugos yra kompleksinės: paciento būklės vertinimas, konsultavimas, psichologinė pagalba, psichosocialinė pagalba, ankstyvasis alkoholio vartojimo rizikos vertinimas ir žalingas alkoholio vartojimo nustatymas. Psichikos sveikatos skyrius, teikdamas paslaugas psichoaktyvias medžiagas žalingai vartojantiems ar priklausomybės ligomis sergantiems asmenims, bendradarbiauja su kitomis asmens sveikatos priežiūros įstaigomis, socialinės pagalbos, probacijos, vaiko teisių apsaugos tarnybomis, teisėsaugos institucijomis, organizuojant kompleksinį pacientų gydymą ir reabilitaciją.

Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras (toliau – Jurbarko rajono savivaldybės VSB) 2023 m. teikė priklausomybės konsultanto paslaugas rajono gyventojams. Šiomis paslaugomis buvo siekiama padėti spręsti su alkoholio vartojimu susijusias problemas, jų daromą žalą alkoholi vartojančiam asmeniui ir visuomenei. Buvo konsultuojami alkoholi vartojančio asmens šeimos nariai. Iš viso suteikta 387 konsultacijos.

Taip pat Savivaldybės gyventojams buvo teikiamos psichologo paslaugos. Konsultuoti asmenys, turintys problemų su žalingais įpročiais, arba asmenys, kurių artimieji turi žalingų įpročių. Iš viso suteikta 483 konsultacijos.

Jurbarko rajono savivaldybės VSB 2023 m. vedė edukacijas prieš žalingus įpročius. Užsiėmimuose dalyvavo 63 mokyklinio amžiaus vaikai.

2023 m. gegužės 16 d. Jurbarko rajono savivaldybės VSB organizavo seminarą „Kaip padėti išvengti priklausomybės spąstų?“, kurio tikslas buvo šviesti socialinius darbuotojus, socialinius pedagogus, pedagogus, pedagogų padėjėjus, visuomenės sveikatos specialistus, psichologus, tėvus, globėjus ir kitus su jaunuimu dirbančius ar suinteresuotus asmenis. Seminarą vedė profesorius dr. Gediminas Navaitis. Iš viso dalyvavo 58 suaugusieji asmenys.

Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriui per 2023 metus teko tarpininkauti dėl ne vieno atvejo, kada reikėjo organizuoti prevencijos ir intervencijos veiklas. Dalyvauta 25 mokyklų Vaiko gerovės komisijų posėdžiuose, kuriuose buvo aptariami mokinių prevencijos klausimai dėl alkoholio ir tabako bei elektroninių cigarečių vartojimo klausimai. Suorganizuoti 54 susitikimai su tėvais ir vaikais dėl administracinių nusižengimų – jų esmė alkoholio ir tabako vartojimas, nesulaukus leistino amžiaus. Trijose mokyklose vykdytos psichoedukacijos dėl priklausomybių.

Jurbarko švietimo centro (toliau – JŠC) Pedagoginės psichologinės tarnybos specialistai vedė individualias konsultacijas vaikams ir paaugliams ankstyvosios psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencijos temomis. Taip pat buvo pravestos individualios konsultacijos tėvams apie pagalbos galimybes vaikams ir paaugliams, vartojantiems psichoaktyvias medžiagas (Psichoaktyvių medžiagų vartojimo ankstyvosios intervencijos programos įgyvendinimo etapai).

2023 m. gegužės 30 d. dalyvavo konferencijoje „Psichoaktyvių medžiagų vartojimas: iššūkiai ir sprendimai“. Skaitytos paskaitos Jurbarko Antano Giedraičio-Giedriaus gimnazijos pirmų klasių mokiniams apie psichoaktyvias medžiagas, dalyvauta diskusijose apie elektroninių cigarečių poveikį žmogaus sveikatai: kas žinoma ir kas dar neištirta. Pravestos konsultacijos Jurbarko rajono ugdymo įstaigų pedagogams ir švietimo pagalbos specialistams apie psichoaktyvias medžiagas bei efektyvias prevencines priemones.

Jurbarko sporto centras 2023 m. inicijavo veiklas, susijusias su asmens sveikatinimu, fiziniu aktyvumu ir sveiko gyvenimo būdo propagavimu, vykdytos vaikų vasaros užimtumo stovyklos ir kitos neformaliojo vaikų švietimo veiklos.

Išskirtinis ir jau tradiciniu tampa renginys vyko 2023 m. birželio 28 d., liepos 18 d., 20 d., 25 d., 27 d., rugpjūčio 21 d. ir 23 d. Jurbarko miesto Romualdo Marcinkaus stadione ir Jurbarko rajono seniūnijose. Iniciatyvos „Atverk duris vasarai“ metu vaikams ir jaunimui buvo siūloma dalyvauti netradicinėse veiklose – fizinio aktyvumo, sveikatingumo. Dalyviai prevencines veiklas įgyvendino sportuodami, piešdami, šokdami, dalyvaudami pokalbiuose.

2023 m. rugsėjo 1 d., 20 d. ir 22 d. Jurbarko rajono gyventojai ir svečiai buvo pakviesti į Judumo savaitės renginius, Mažųjų bėgimą „Juro ir Barkaus mylia“, sporto festivalį „BeActive Night Jurbarkas 2023“.

Buvo inicijuoti, suorganizuoti trys sveikatingumo bėgimai, ėjimai:

2023 m. vasario 16 d. 19-asis sveikatingumo bėgimas Jurbarko miesto gatvėmis, skirtas Lietuvos valstybės atkūrimo dienai paminėti;

2023 m. kovo 20 d. renginys „Sportuoju ir džiaugiuosi“, skirtas Kovo 11-osios dienai ir nacionalinio sveikatą stiprinančių mokyklų tinklo veiklos 30-mečiui paminėti;

2023 m. balandžio 28 d. buvo įsijungta į Europos socialinio fondo projekto „Būk sveikas aktyvus ir laimingas“ veiklas – edukacinis žygis „Apelsinų kontrabanda“;

2023 m. spalio 31 d. labdaringas sveikatingumo renginys „Už švarų Jurbarką“.

2023 m. vykdyti šie projektai:

Parengta paraiška mokinių užimtumo, socializacijos, prevencijos ir kitoms programoms finansuoti „Vasarą atostogauk sportiškai ir aktyviai“. Birželio 26–30 d. vyko veiklos, susijusios su mokinių kūrybiškumo, pilietiškumo ir iniciatyvumo ugdymu bei etnokultūrinės veiklos plėtra, jų metu buvo skatinamas aktyvus ir sveikas gyvenimo būdas.

Birželio–rugpjūčio mėn. vyko šeši visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšomis finansuoto projekto „Fizinis aktyvumas – kasdieninė būtinybė“ renginiai. Projekto tikslas – organizuoti sveikatingumo renginius, gerinant Jurbarko mieste ir rajone gyvenančių vaikų ir jaunimo iki 18 metų sveikatą, formuojant sveiko gyvenimo būdo įgūdžius, siekiant, kad sveika gyvensena taptų kasdieniniu įpročiu.

Liepos–rugpjūčio mėn. vyko VVG „Nemunas“ finansuojamas projektas „Fizinis aktyvumas – kasdieninė pramoga“. Projekto metu Jurbarko rajono seniūnijose gyvenantiems vaikams ir jaunimui buvo organizuojamos keturių dienų stovyklos ir sporto šventės. Jų metu vykdomos sveikatingumo ir fizinio aktyvumo veiklos, išvykos, bendri vaikų ir jaunimo renginiai, varžybos.

Projekto tikslas – sudaryti vaikams ir jaunimui sąlygas bendrauti ir bendradarbiauti per fizinio aktyvumo ir sveikatingumo veiklas. Projekto uždaviniai – Šimkaičių, Eržvilko, Smalininkų, Viešvilės, Skirsnemunės, Veliuonos, Seredžiaus seniūnijose gyvenantiems vaikams ir jaunimui vykdyti sveikatingumo ir fizinio aktyvumo veiklas.

Jurbarko Naujamiesčio progimnazija, 2023 m. siekdama vykdyti prevencinę veiklą (rūkymo, alkoholio ir narkotikų vartojimo prevencijos klausimais), informavo ir švietė renginiuose mokinius ir jų tėvus (kitus atstovus pagal įstatymą), mokiniams organizavo rūkymo, alkoholio ir narkotikų vartojimo prevencijos paskaitas, pranešimus, diskusijas, viktorinas, varžybas ir kt.:

- Jurbarko Naujamiesčio progimnazijos mokinių komanda dalyvavo moksleivių teisinių žinių konkurse „Temidė“;
- Pravesti psichologinio atsparumo ugdymo programos „Tiltai“ užsiėmimai 7c klasės mokiniams;
- Suorganizuota paskaita 8 klasės mokiniams „Psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencija moksleiviams“, lektorius A. Šabajevs;
- Tėvai (globėjai, rūpintojai) pakviesti į Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro organizuojamą seminarą „Kaip išvengti priklausomybės spąstų?“;
- Vykdytas mokinių užimtumo, socializacijos, prevencijos ir kt. programų projektas „Visos pasakos baigiasi laimingai“;
- Dalyvavo respublikinėje 1–12 klasių mokinių prevencinėje iniciatyvoje „Mano sėkmės istorija“;
- Pravestos pamokos 6b klasės mokiniams pagal Dove projektą „DOVE Pasitikėjimo Savimi“ (5 užsiėmimai);
- Dalyvavo Pasaulinės psichikos sveikatos dienos akcijoje „Žalia šviesa gyvenimui“;
- Pravestos paskaitos – diskusijos 5-ų klasių mokiniams „Sveika gyvensena ir žalingi įpročiai. Kodėl svarbu, kad vaikai laikytųsi dienos režimo?“;
- Pravesti protų mūšiai sveikos gyvensenos, žalingų įpročių tema 8-ose, 5-ose klasėse „Kad nesuklupčiau, turiu žinoti“.

Jurbarko Naujamiesčio progimnazija 2023 m. rugsėjo–gruodžio mėnesiais įgyvendino Jurbarko rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšomis finansuotą sveikatinimo projektą „Myliu gyvenimą“ dėl rūkymo, alkoholio ir narkotikų vartojimo prevencijos.

Buvo dalyvauta rengiamuose seminaruose, mokslinėse konferencijose, susitikimuose alkoholio, tabako, psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencijos klausimais:

- Jurbarko Naujamiesčio progimnazijos socialinė pedagogė skaitė pranešimus: šalies socialiniams pedagogams „Neapykantos kalba pradinėse klasėse: įveikime žaismingai“; tarptautinėje konferencijoje šalies pedagogams „Šiuolaikinių vaikų šiuolaikinės problemos: nuo skaitmeninių patyčių iki savęs žalojimo“;
- Jurbarko Naujamiesčio progimnazijos prevencinės programos „Saugi mokykla“ buvo organizuota ABC tarybos narių edukacinė išvyka – seminaras „Įtraukiojo ugdymo ir prevencinių programų įgyvendinimo gerosios patirties sklaida“.

Kartus su policijos pareigūne S. Laurinaitiene organizuoti prevenciniai pokalbiai, paskaitos mokiniams:

- 5-ų klasių mokiniams – „Ar noras yra lygu teisė?“;
- 6-ų klasių mokiniams – „Interneto kultūra ir jame tykantys pavojai“;
- 7-ų klasių mokiniams – „Ar galime išvengti patyčių, žalingų įpročių?“;
- 7-ų klasių mokiniams – „Žalingi įpročiai. Kaip jie veikia mūsų sveikatą? Teisinė atsakomybė už nusižengimus“;
- 8-ų klasių mokiniams – „Prekyba žmonėmis. Kas tai?“;
- 8-ų klasių mokiniams – „Nepilnamečių teisinė atsakomybė“;
- 4b klasės mokiniams – „Neapykantos kalba pradinėse klasėse: įveikime žaismingai“.

2023 m. buvo stiprintas tarpinstitucinis bendradarbiavimas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos srityje. Kartu su Jurbarko rajono savivaldybės administracijos Vaiko gerovės komisijos pirmininke ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorė Z. Tytmonienė buvo suorganizuota respublikinė konferencija „Saugus ir mylimas...“, kuri buvo skirta ugdomo įstaigų socialiniams pedagogams, Vaiko gerovės komisijų nariams ir socialiniams darbuotojams, dirbantiems su šeimomis. Taip pat suorganizuotas respublikinis kūrybinių darbų (rašinių, poezijos) konkursas „Žinutė butelyje“, kurio tikslas – žinutė vaikui, patiriančiam sunkumus, vienišumą, atstūmimą, ir tarptautinis kūrybinių darbų projektas „Laimingos šeimos herbas“.

Tauragės apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistai Jurbarko rajone teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais nagrinėjo pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus, taip pat ir dėl nepilnamečių rūkymo, girtavimo, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo. Kiekvienu atveju, įvertinus vaiko situaciją, buvo teikiamos rekomendacijos, vykdytos globojamų (rūpinamų) vaikų globos (rūpybos) peržiūros, apie nepilnamečių priklausomybių problemas bendrauta su vaiko atstovais pagal įstatymą, spręsti atstovo pagal įstatymą atsakomybės klausimai dėl nustatytų vaiko teisių pažeidimų, susijusių su nepilnamečių rūkymu, alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimu. Skyriaus specialistai taip pat bendradarbiavo su paslaugas teikiančiais specialistais dėl ankstyvosios intervencijos taikymo nepilnamečiams, susidūrusiems su alkoholio vartojimo problema. Vyko nuolatinis bendravimas ir bendradarbiavimas su socialiniais partneriais, aptartos nepilnamečių priklausomybių problemos bei galimi šių problemų sprendimo būdai.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos atliktas tyrimas dėl nepilnamečių alkoholio ir kitų psichotropinių medžiagų vartojimo Lietuvoje rodo, kad priklausomybę sukeliančias medžiagas vaikai dažnai išbando dar iki 15 metų. Alkoholio ir kitų psichotropinių medžiagų vartojimas dažniausiai yra kitų rimtų problemų pasekmė, kuri dar jas gilina ir blogina situaciją. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 14 straipsnio 1 dalies nuostata, sveikatos priežiūros paslaugos, tame tarpe ir priklausomybės ligų gydymo paslaugos, pacientui nuo 16 m. teikiamos tik su jo sutikimu, o šio įstatymo 12 straipsnio 9 dalyje įtvirtintos nuostatos leidžia nutraukti sveikatos priežiūros paslaugas pacientui, kuris pažeidžia savo pareigas, t. y., gydymo įstaigos vidaus tvarkos taisyklės, kas dažnu atveju nutinka su maištaujančiu, nemotyvuotu, elgesio ir emocijų sutrikimų turinčiu ir priklausomybės ligomis sergančiu nepilnamečiu. Šalyje teikiamos priklausomybės ligų gydymo paslaugos neatitinka vaikų ir paauglių gydymo nuo priklausomybės ligų poreikio, vertinant ir nustatant, kas naudingiausia vaikui artimiausiu metu ir ateityje, ir kokių neigiamų pasekmių jo tolesnei fizinei ir psichinei sveikatai, protinei būklei, harmoningam vystymuisi ir savarankiškam gyvenimui visuomenėje gali turėti nepilnamečio atsisakymas gydytis ar gydymo nutraukimas dėl jo motyvacijos stokos. Tokie paaugliai, sulaukę pilnametystės, stokoja tėvystės įgūdžių, dažnai būna agresyvūs ir smurtaujantys partneriai, yra linkę nusikalsti ir elgtis asocialiai.

Nacionalinė šeimos taryba siūlo, kad Lietuvos Respublikos atsakingos institucijos parengtų paaugliams programą, analogišką Minesotos programai. Parengti programas ir priemonės šeimoms, kad jos galėtų atpažinti pirmuosius pastebimus alkoholio ir kitų psichotropinių medžiagų vartojimo požymius ir tinkamai reaguotų į juos, suteikdami reikiamą pagalbą vaikui. Parengti ir taikyti pirmines prevencijos priemones vaikams ir jaunesniems nei 14 m. amžiaus. Sudaryti sąlygas pagalbos priemonių ir programų paaugliams, kenčiantiems nuo alkoholio ir kitų psichotropinių medžiagų priklausomybės, visoje Lietuvoje (ne tik didžiuosiuose miestuose), išplėtojimui. Steigti pagalbos centrus regionuose, užtikrinant reikiamų specialistų komandų darbą. Teikiant paslaugas paaugliams, kenčiantiems nuo alkoholio ir kitų psichotropinių medžiagų priklausomybės, paauglių atsisakymas dalyvauti programoje turėtų būti traktuojamas kaip darbas su besipriešinančiu klientu, bet ne sąmoningo asmens laisvas apsisprendimas nesigydyti. Dėl to paslaugos šiems paaugliams turi būti teikiamos, dirbant su jų motyvacija, o ne atsikratant jų kaip nemotyvuotų. Sudaryti sąlygas būtinos ilgalaikės reabilitacijos paslaugų paaugliams, kenčiantiems nuo alkoholio ir kitų

psichotropinių medžiagų priklausomybės, atsiradimui, nes šiuo metu tokių paslaugų paaugliams nėra.

Dauguma prevencijos priemonių turi teigiamą poveikį iškart po jų taikymo užbaigimo, ir tik nedaugelis jų turi poveikį po ilgesnio laiko, pavyzdžiui, po vienerių metų. Svarbu, kad poveikis tikslinei grupei būtų ilgalaikis, tad, planuojant prevencijos priemones, į tai reikalinga taip pat atsižvelgti.

Psichoaktyviųjų medžiagų (narkotikų, alkoholio ir kt.) vartojimas yra sudėtinga socialinė ir sveikatos problema. Psichoaktyviųjų medžiagų paklausos mažinimo sritis apima vienodai svarbias ir viena kitą papildančias prevencijos, ankstyvosios intervencijos, gydymo, psichologinės ir socialinės reabilitacijos, reintegracijos priemones, kuriomis siekiama išvengti ar pavėlinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pradžią tarp jaunų žmonių, padėti žalingai vartojantiems ir (ar) priklausomiems nuo psichoaktyviųjų medžiagų asmenims sėkmingai grįžti ir integruotis į visuomenę.

2024 m. Komisijos nariai ir toliau prisidės prie geresnės pagalbos prieinamumo vaikams ir jauniems žmonėms, kurie susiduria su kompleksinėmis elgesio problemomis – delinkventiniu elgesiu (priskiriami smulkūs nusižengimai, moralinių elgesio normų pažeidimai, kurie nesukelia rimto pavojaus ir nepadarо didelės žalos, pvz., konfliktiškas elgesys, epizodiškas alkoholio vartojimas, bėgimas iš pamokų ir kt.), agresija, rizikingu gyvenimo būdu, priklausomybėmis nuo alkoholio ar kitų psichiką veikiančių medžiagų ir pan. Sveika mityba, fizinis aktyvumas, darbo, mokymosi ir poilsio režimas, lytinis švietimas, streso ir psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencija – tai šešios sritys, kurios padeda užtikrinti gyventojų sveikatą ir mažinti galimas ligas bei susirgimus. Sprendimai bus grindžiami prevencinėmis priemonėmis, didinant gyventojų psichologinį ir emocinį raštingumą, skatinant visuomenės sąmoningumą ir savitarpio pagalbą, įgyvendinant į asmens poreikius orientuotos priklausomybių prevencijos, gydymo ir tęstinės psichosocialinės pagalbos teikimo priklausomam asmeniui priemones, užtikrinant paslaugų įvairovę, aprėptį ir kokybę.

Jurbarko rajono savivaldybės Narkotikų
kontrolės komisijos pirmininkė

Rūta Vančienė